

॥ ५६ ॥ इतिकर्णपर्वनिर्णयकं कठिनेभ्योऽपि चत्वारिंशोऽध्यायः ॥ ४६ ॥ ॥ ७३ ॥ ॥ ७३ ॥ मारिषहेराजन् ॥ १॥ २ ॥ दृषः महोक्षः ॥ ३ ॥ ४ ॥ ५ ॥ ६ ॥ आयुधस्यास्ति न वेति ज्ञानं परिज्ञानं रुतं जयपराजयसूचकं अतिभारो दुर्वहत्वं ॥ ८ ॥ निमित्तानि दिव्यान्तरिक्षभौमानि यद्वायानुकूल्यमाति कूल्यादीनि ॥ ९ ॥ निदर्शनं दृष्टान्तं ॥ १० ॥ ११ ॥ १२ ॥ १३ ॥ १४ ॥ अतिपातिनः गत्यति कर्णवाजघ्नतुः कृष्णौ कर्णौ वा निजघानतौ ॥ एवमुक्त्वा तुराधेयः पुनरेव विशांपते ॥ अब्रवीन्मद्राजानं याहियाहीत्यसंभ्रमं ॥ ५६ ॥ इति श्रीमहाभारते कर्णपर्वणिकर्णमद्राधिपसंवादे चत्वारिंशोऽध्यायः ॥ ४० ॥ ॥ ७३ ॥ संजय उवाच ॥ मारिषाधिरथेः श्रुत्वा वाचो युद्धाभिर्न दिनः ॥ शल्यो ब्रवीत्युनः कर्णं निदर्शनमिदं वचः ॥ १ ॥ जातो हं यज्वनां वंशे संग्रामेष्वनिवर्तिनां ॥ राज्ञां मूर्धाभिषिक्तानां स्वयं धर्मपरायणः ॥ २ ॥ यथैव मत्तो मद्येन त्वं तथा लक्ष्यसे वृष ॥ तथा घत्वां प्रमाद्यन्तं चिकित्सेयं सुहृत्तया ॥ ३ ॥ इमां काकोपमां कर्णं प्रोच्यमानां निबोध मे ॥ श्रुत्वा यथेष्टं कुर्यात्स्वनिहीन कुलपांसन ॥ ४ ॥ नाहमात्मनि किंचिद्वै किल्विषं कर्णसंस्मरे ॥ येन मां त्वं महाबाहो हंतुमिच्छस्य नागसं ॥ ५ ॥ अवश्यं तु मया वाच्यं बुद्ध्या तावद्दिताहितं ॥ विशेषतो रथस्थे न राज्ञश्चैव हितैषिणा ॥ ६ ॥ समंच विषमंचैव रथिनश्च बलावलं ॥ श्रमः खेदश्च सततं हयानां रथिना सह ॥ ७ ॥ आयुधस्य परिज्ञानं रुतं च मृगपक्षिणां ॥ भारश्चाप्यतिभारश्च शल्यानां च प्रतिक्रिया ॥ ८ ॥ अस्त्रयोगश्च युद्धं च निमित्तानि तथैव च ॥ सर्वमेतन्मया ज्ञेयं रथस्यास्य कुटुंबिना ॥ ९ ॥ अतस्त्वां कथये कर्णं निदर्शनमिदं पुनः ॥ वैश्यः किल स मुद्रांते प्रभूतधनया न्यवान् ॥ १० ॥ यज्वादानपतिः क्षांतः स्वकर्मस्यो भवच्छुचिः ॥ बहुपुत्रः प्रियापत्यः सर्वभूतानु कंपकः ॥ ११ ॥ राज्ञो धर्मप्रधानस्य राष्ट्रवसतिनिर्भयः ॥ पुत्राणां तस्य बालानां कुमारानां यशस्विनां ॥ १२ ॥ काको बहूनामभवदुच्छिष्टपृकृतभोजनः ॥ तस्मै सदा प्रयच्छन्ति वैश्यपुत्राः कुमारकाः ॥ १३ ॥ मांसोद नंदं दधि क्षीरं पायसं मधु सर्पिषी ॥ सचोच्छिष्टपृभृतः काको वैश्यपुत्रैः कुमारैः ॥ १४ ॥ सदृशान्यपि क्षिणो हतः श्रेयसश्चाधिचिक्षिपे ॥ अथ हं साः समुद्रांते कदाचिदतिपातिनः ॥ १५ ॥ गरुडस्य गतौ तुल्याश्चक्रांगस्तदृचेतसः ॥ कुमारकास्तदा हं सान्दृष्ट्वा काकमथाब्रुवन् ॥ १६ ॥ भवानेव विशिष्टो हि पतन्निभ्यो विहंगम ॥ प्रतार्यमाणस्तैः सर्वैरल्पबुद्धिभिरंडजः ॥ १७ ॥ तद्वचः सत्यमित्येव मौख्याद्विर्पाच्च मन्यते ॥ तान्सो भिपत्य जिज्ञासुः कर्णं श्रेष्ठभा गति ॥ १८ ॥ उच्छिष्टदृष्टिः काको बहूनां दूरपातिनां ॥ तेषां यं प्रवरं मे नेहं सानां दूरपातिनां ॥ १९ ॥ तमावह्य तदुर्बुद्धिः पताव इति पक्षिणं ॥ तच्छ्रुत्वा प्राह स हं सायेतत्रासन्समागताः ॥ २० ॥

शयगाभिनः ॥ १५ ॥ चक्रांगाः मानसचारिणः ॥ १६ ॥ पतन्निभ्योऽन्येभ्यः प्रतार्यमाणोऽन्यथा प्रत्याप्यमानः ॥ १७ ॥ श्रेष्ठभाक् श्रेष्ठं अंगं भजते ॥ १८ ॥ पतावः गच्छावः ॥ २० ॥